
גמלאות - פעילות ומגמות

3

הבטחת הכנסה

חוק הבטחת הכנסה נועד להקנות רשת ביטחון אחרונה למשפחות בעלות הכנסות נמוכות או כאלה שאין להן הכנסות מעבודה או ממקורות אחרים. החוק, שנכנס לתוקפו ב-1982, שילב במסגרת אחידה את תמיכות הסעד ששילם בעבר משרד העבודה והרווחה ואת תשלומי ההטבה הסוציאלית ששילם הביטוח הלאומי לקשישים ולשאיירים. התשלומים ממומנים על ידי אוצר המדינה.

בשנת 2020, בעקבות מגפת הקורונה שהובילה למשבר כלכלי במסגרתו איבדו מאות אלפי עובדים את משרותיהם לתקופות שונות, נשברה לראשונה מאז 2013 מגמת הירידה במספרן של המשפחות הזכאיות לגמלה זו. העלייה ב-2013 היתה קלה (כמחצית האחוז) ובאה אף היא לאחר ירידה מתמשכת במספר מקבלי הגמלה בעשור שקדם לה. מספר המשפחות הזכאיות ב-2020 עמד על כ-84 אלף בממוצע לחודש – עלייה חדה של 15.7% לעומת 2019.

תנאי הזכאות לגמלה

לגמלה להבטחת הכנסה זכאים תושבי ישראל בני 20 ויותר, החסרים מקור קיום או שהכנסתם נמוכה כמוגדר בחוק, והיא משולמת למשפחה (יחידים או זוגות, עם או בלי ילדים). תובעי הגמלה ובני/בנות זוגם (אם יש) נדרשים לעמוד במבחן תעסוקה, אלא אם כן החוק פוטר אותם מכך.

סכום הגמלה נקבע באחוזים מה**הסכום הבסיסי**¹, בהתאם להרכב המשפחה ולמספר הילדים. בעבור ילד אחד, או 2 ילדים ויותר, משולמת גמלה מוגדלת, ובעבור 3 ילדים או יותר משולמת תוספת עם קצבת הילדים. שיעורי הגמלה עולים בגיל 55, עד גיל הפרישה. מי שהגיע לגיל פרישה ומי שמקבל קצבת אזרח ותיק, שאירים או תלויים לפי חוק הביטוח הלאומי, הגמלה משולמת לו לפי קבוצת הגיל (ראו בפרק "אזרח ותיק ושאיירים").

שינויי חקיקה

- בינואר 2017 נקבעה הקלה במבחן ההכנסות לאימהות עצמאיות² המקבלות גמלה להבטחת הכנסה. שיעור הקיזוז מהגמלה של הכנסות מעבודה הגבוהות מהדיסריגרד (הסכום שאינו

1 הסכום הבסיסי הוא הסכום שלפיו מחושבות מרבית הגמלאות מינואר 2006. סכום זה מתעדכן ב-1 בינואר בכל שנה בשיעור עליית מדד המחירים לצרכן שחלה בשנה שקדמה לה. הסכום הבסיסי משתנה בהתאם לגמלה. ב-2020 היה הסכום הבסיסי למרבית הגמלאות 8,915 שקלים, ולצורך גמלת הבטחת הכנסה – 8,804 שקלים. עד 2006 עודכנו הגמלאות לפי העלייה בשכר הממוצע.

2 נשים הן רוב בקרב ההורים העצמאים, ולכן נקטנו לשון נקבה.

מובא בחשבון) ירד מ-60% ל-25% לשכר ברוטו עד 3,567 שקלים (נכון ל-2020). מעבר לסכום זה, שיעור הקיזוז נשאר 60%. אימהות עצמאיות יכולות לקבל מענק עבודה רק אם התוספת לגמלה בעקבות שינוי זה נמוכה ממענק העבודה. התוכנית הופעלה כהוראת שעה לשנתיים, והוארכה בינואר 2019 לשנתיים נוספות. מענק העבודה משולם על ידי רשות המיסים. עקב פיזור הכנסת בדצמבר 2020 חל דין רציפות חקיקה, והוראת השעה נשארה בתוקף אף מעבר לשנתיים.

- מינואר 2018 פטורות ממבחן תעסוקה אימהות עצמאיות שרוב זמןן מוקדש ללימודים, או ללימודים ולעבודה (בהיקף של 30 שעות בשבוע לפחות, ומינואר 2019 – 36 שעות לפחות).
- ממאי 2018 משפחה עם ילד עד גיל שנתיים, לרבות הורים מאותו מין, יכולה לבחור מי מן ההורים יהיה פטור ממבחן התעסוקה (עד התיקון ניתן הפטור רק לאימהות, או לאבות יחידניים).

ממרץ 2020, בעקבות הוראת השעה³ שניתנה עקב נגיף הקורונה במטרה להקל על מקבלי הגמלה, מתייחסים לדמי אבטלה כאל הכנסה מעבודה או ממשלח יד. כלומר, לאחר ניכוי סכום שאינו מובא בחשבון (דיסריגרד) מבוצעת הפחתה לפי השיעור הרשום בחוק להרכב המשפחה והגיל. על פי החוק טרם הוראת השעה, דמי אבטלה הופחתו באופן מלא מהגמלה.

שינויי חקיקה נוספים בחוק הבטחת הכנסה הנוגעים למקבלי קצבאות אזרח ותיק עם תוספת השלמת הכנסה מפורטים בפרק "אזרח ותיק ושאיירים".

מקבלי הגמלה – מגמות ומאפיינים

מספר המשפחות

מיוני 2003 עד דצמבר 2008 ירד ברציפות מספר המשפחות המקבלות גמלה להבטחת הכנסה. מגמה זו החלה עם החקיקה המחמירה ביוני 2003,⁴ והמשיכה עקב ההשפעה המתמשכת של הקטנת ההכנסה המרבית המזכה בגמלה, והשיפור בתעסוקה במשק בשנים 2004–2007 ובמחצית 2008. הפעלתם של מרכזי התעסוקה במסגרת תוכנית מהל"ב באוגוסט 2005 ותוכנית אורות לתעסוקה באוגוסט 2007 האיצה את המגמה.

ב-2009 חל מפנה: מספר המשפחות המקבלות עלה במחצית הראשונה של השנה, כנראה בשל המשבר הכלכלי והעלייה באבטלה (לוח 1). עם זאת, מספר המשפחות הממוצע ב-2009 היה דומה לשנה הקודמת. חוץ מעלייה חד-פעמית ב-2013, בין היתר בשל הרחבת הזכאות לגמלה גם לבעלי רכב, נמשכה הירידה וביתר שאת מ-2015 עד 2018. מ-2016 הואצה הירידה, וב-2019 התמתנה בהשוואה לשנים קודמות.

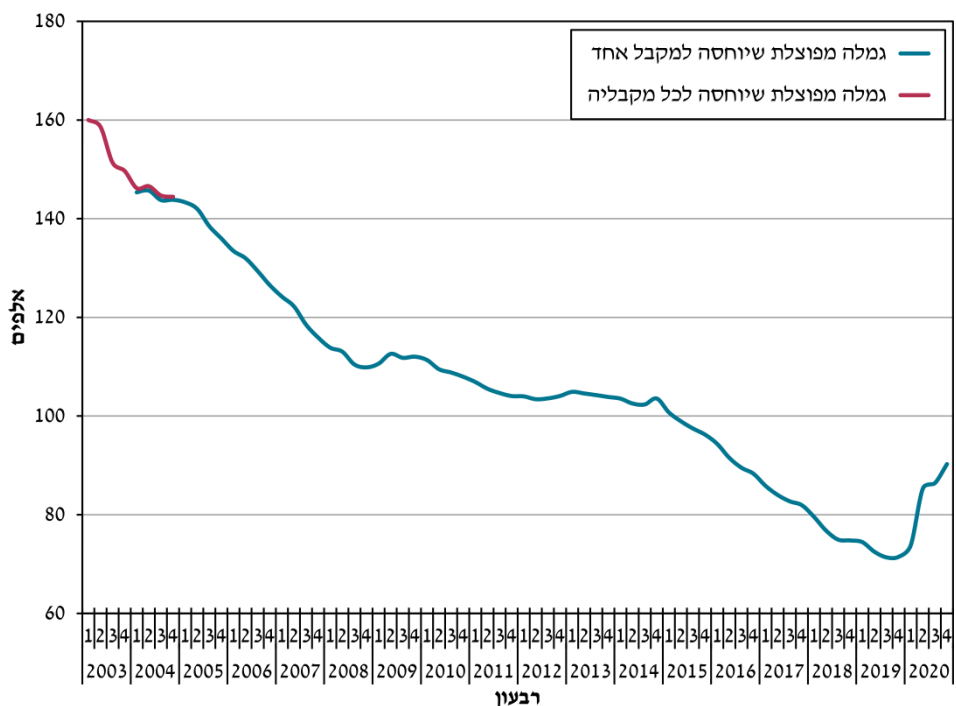
מ-2016 השיעור עלה וב-2019 ירד, אך במתינות רבה יותר מאשר בשנים הקודמות. ב-2019 מספר המשפחות המקבלות הבטחת הכנסה, בממוצע לחודש, היה הנמוך ביותר מאז 1995.

3 חוק מענק לעידוד תעסוקה (הוראת שעה – נגיף הקורונה החדש), התש"ף-2020.
4 לפירוט השינויים ראו סקירה שנתית 2002–2003.

הבטחת הכנסה

שנת 2020 נפתחה בהמשך מגמת הירידה, ומספר המשפחות המקבלות הבטחת הכנסה בפברואר הגיע לכ-70.5 אלף (תרשים 1).

תרשים 1: המשפחות המקבלות הבטחת הכנסה ב-2020 לפי רבעון (אלפים), 2020-2003

עם פרוץ מגפת הקורונה והשפעותיה הכלכליות נרשם זינוק חד ומספר המשפחות המקבלות גמלה הגיע בחודש דצמבר 2020 לכ-90.1 אלף. התוצאה היתה ששיעור העלייה זינק ל-15.7% בין שנת 2019 לשנת 2020 (לוח 1).

לוח 1: מספר המשפחות המקבלות גמלה להבטחת הכנסה (ממוצע לחודש), 2020-2008

שנה	סך הכל	
	מספרים מוחלטים	השינוי (%)
2008	111,808	-7.0
2009	111,765	-0.04
2010	109,407	-2.1
2011	105,292	-3.8
2012	103,766	-1.4

שנה	סך הכל	
	מספרים מוחלטים	השינוי (%)
2013	104,399	0.6
2014	102,993	-1.3
2015	98,347	-4.5
2016	90,934	-7.5
2017	83,626	-8.0
2018	76,533	-8.5
2019	72,446	-5.3
2020	83,821	15.7

הרכב המשפחה

הירידה במספר המקבלים גמלה מאמצע 2003, בעקבות הקיצוץ החד בגמלה וההחמרה בתנאי הזכאות, לוותה בשינוי בהרכב המשפחה של המקבלים: מספר המשפחות שבראשן אימהות עצמאיות ושל זוגות עם ילדים ירד, ומספרם של היחידים גדל (לוח 2). ייתכן כי השינוי בהרכב המשפחה נבע גם מהיעדר הזדמנויות תעסוקה שוות לכול, למרות הצמיחה במשק. הנתונים שלהלן ממחישים את השינויים שחלו בהרכב המשפחות המקבלות גמלה בעקבות שינויי החקיקה⁵:

- בשנים 2003–2012, עלה במידה ניכרת חלקם של היחידים: מ-36.5% ב-2003 ל-46.7% ב-2012, ומאז ירד במתינות עד 45.1% ב-2019. ב-2020 עלה שיעורם והתקרב למחצית מהמקבלים (48.7%).
- במקביל, חלקן של המשפחות שבראשן אם עצמאית ירד בהדרגה, מ-33.2% בתחילת 2003 ל-24.3% ב-2014, אך מאז עלה והגיע ל-29.1% בשנת 2019. ב-2020 ירד חלקן ל-27.3% מכלל המקבלים.
- גם חלקם של הזוגות עם ילדים ירד מ-24.4% ב-2003 ל-21% ב-2010, ועד 2016 נע שיעורם בין 20.8% ל-21.8%. מ-2017 ירד חלקם והגיע ב-2020 ל-16.1%.
- חלקם הקטן למדי של הזוגות ללא ילדים גדל בהדרגה מ-5.9% ב-2003 ל-8.9% ב-2019, וירד ל-7.9% ב-2020.

5 על השינויים בהרכב המשפחה של מקבלי הגמלה בשנים 2004-2007 ראו סקירה שנתית 2008.

הבטחת הכנסה

לוח 2: משפחות המקבלות הבטחת הכנסה לפי הרכב המשפחה (מספרים ואחוזים), 2003, 2016-2020.

שנה	הרכב המשפחה	מספרים סך הכל	אחוזים סך הכל
2003	סך הכל	160,006	100.0
	יחיד	58,331	36.5
	יחיד + ילדים	53,191	33.2
	זוג	9,468	5.9
	זוג + ילדים	39,016	24.4
2016	סך הכל	90,934	100.0
	יחיד	41,285	45.4
	יחיד + ילדים	22,862	25.1
	זוג	7,868	8.7
	זוג + ילדים	18,919	20.8
2017	סך הכל	83,627	100.0
	יחיד	37,712	45.1
	יחיד + ילדים	22,330	26.7
	זוג	7,523	9.0
	זוג + ילדים	16,063	19.2
2018	סך הכל	76,533	100.0
	יחיד	34,249	44.8
	יחיד + ילדים	21,749	28.4
	זוג	6,841	8.9
	זוג + ילדים	13,693	17.9
2019	סך הכל	72,446	100.0
	יחיד	32,670	45.1
	יחיד + ילדים	21,087	29.1
	זוג	6,424	8.9
	זוג + ילדים	12,265	16.9
2020	סך הכל	83,912	100.0
	יחיד	40,894	48.7
	יחיד + ילדים	22,879	27.3
	זוג	6,630	7.9
	זוג + ילדים	13,510	16.1

עילות הזכאות

נוסף על השינויים הדמוגרפיים בקרב מקבלי הגמלה, הסתמנו מ-2003 גם שינויים בעילות הזכאות לגמלה (לוח 3):

- שיעורם של מחוסרי התעסוקה מכלל המקבלים, אשר עלה עד 2013 וירד בעקביות משנת 2014 עד 2019, עלה בכ-11% בשנת 2020, כחלק מהשפעותיהם של מגפת הקורונה והסגרים, כמו כן, שיעור המועסקים בשכר נמוך, אשר עלה בשנים 2016–2019, ירד בשנת 2020 בכ-15%. מקורה של ירידה זו הוא בממצא שלפיו עובדים בשכר נמוך פוטרו (או הוצאו

לחל"ית) במשבר הקורונה בשיעורים גבוהים יותר מעובדים בעלי שכר גבוה, כפי שתועד גם בתקופות של משברים כלכליים אחרים.

- חלקן של האימהות לילדים קטנים ירד עד 2012, ונותר מאז יציב למדי.
- שיעור המקבלים גמלה בעילה של הכשרה מקצועית או אבחון מקצועי ירד – מ-2.5% במחצית הראשונה של 2005 ל-0.9% ב-2010. בשנים 2013–2017 נע השיעור בין 0.4% ל-0.5%, ב-2018 עלה ל-0.9% וב-2019 ירד שוב ל-0.5%. הירידה נמשכה והגיעה עד ל-0.1% בשנת 2020.
- מספר המקבלים גמלה בגין שיקום או התמכרות לסמים או לאלכוהול נמצא בעלייה איטית, והגיע ב-2019 ל-3.4%. בשנת 2020 מספרם ירד ל-2.8%. ירידה זו נבעה מהסגרים שהוטלו בזמן מגפת הקורונה בהתאם להנחיות הממשלה, ובשל ההקלות אשר ניתנו להגשת תביעה מקוונת בעילת דורשי עבודה – ביטול הצורך להתייצב בסניפי הביטוח הלאומי ובמרכזי לשכת התעסוקה. מכאן שבקבוצת המקבלים בעילת דורשי עבודה יש גם אנשים הזכאים לגמלה בגין התמכרות.

לוח 3: תובעי הבטחת הכנסה ובני זוגם לפי עילת הזכאות, 2016-2020

ממוצע 2020		ממוצע 2019		ממוצע 2018		ממוצע 2017		ממוצע 2016		העילה
אחוזים	מספרים	אחוזים	מספרים	אחוזים	מספרים	אחוזים	מספרים	אחוזים	מספרים	
100.0	104,052	100.0	91,136	100.0	97,068	100.0	107,211	100.0	117,723	סך הכל
57	59,292	51.2	46,641	51.4	49,874	54.9	58,904	59.3	69,827	מחוסר תעסוקה
0.1	122	0.5	419	0.9	868	0.4	470	0.4	469	בהכשרה או אבחון
17.9	18,638	21.1	19,199	21.6	20,977	19.8	21,235	17.3	20,367	שכר נמוך
2.8	2,865	3.4	3,111	3.3	3,187	3.1	3,285	2.8	3,246	התמכרות וגמילה
7.2	7,489	7.8	7,079	7.8	7,568	7.7	8,284	7.8	9,145	הורה לילדים קטנים
15	15,646	16.1	14,687	15.0	14,594	14.0	15,034	12.5	14,669	אחר

תעסוקה. בעלות על רכב והכנסות

- **תעסוקה:** הירידה במספר המשפחות המקבלות גמלה בשנים 2004–2008 לוותה באותן שנים בעלייה בשיעור המשפחות העובדות, מ-25.5% ל-28.6%. ב-2009 ירד שיעורן ועלה שוב עד 2011, וב-2012 שב לרדת והגיע ל-26.8% ב-2013 (לוח 4). ב-2014 שוב עלה שיעור המשפחות העובדות והגיע ל-36.4% ב-2018, וב-2019 ירד והגיע ל-35.5%. העלייה במספר המשפחות העובדות מ-2014 והירידה ב-2019 באו לידי ביטוי גם בעילות לקבלת הגמלה (עלייה בשיעור המקבלים בגין שכר נמוך עד 2018, וירידה ב-2019). יצוין שהעלייה בשיעור המועסקים בתקופה זו התרחשה בכלל המשק, לא רק בקרב מקבלי הגמלה. על רקע משבר הקורונה והשלכותיו, בשנת 2020 ירד מספר המשפחות בעלות הכנסה מעבודה ל-31.1%. לכ-70% מהמשפחות המקבלות גמלה לא היתה הכנסה מעבודה, והדבר בא לדי ביטוי בעלייה בשיעור מקבלי הגמלה בגין חוסר בתעסוקה, ובירידה מקבילה בשיעור המקבלים בגין שכר נמוך.

הבטחת הכנסה

לוח 4: משפחות עם הכנסה מעבודה לפי הרכב משפחה (מספרים מוחלטים ואחוזים). 2020-2016

הרכב המשפחה	מספרים מוחלטים	שיעור בכלל המשפחות (%)
ממוצע 2016		
סך הכל	28,711	31.6
יחיד	8,534	20.7
יחיד + ילדים	9,952	43.5
זוג	1,852	23.5
זוג + ילדים	8,373	44.3
ממוצע 2017		
סך הכל	29,562	35.3
יחיד	8,534	22.6
יחיד + ילדים	11,188	50.1
זוג	1,880	25.0
זוג + ילדים	7,959	49.5
ממוצע 2018		
סך הכל	27,848	36.4
יחיד	7,542	22.0
יחיד + ילדים	11,562	53.2
זוג	1,780	26.0
זוג + ילדים	6,964	50.9
ממוצע 2019		
סך הכל	25,767	35.5
יחיד	6,764	20.7
יחיד + ילדים	11,277	53.5
זוג	1,726	26.9
זוג + ילדים	6,000	48.9
ממוצע 2020		
סך הכל	26,113	31.1
יחיד	7,338	17.9
יחיד + ילדים	11,334	49.5
זוג	1,762	26.6
זוג + ילדים	5,678	42.0

מניתוח של המועסקים לפי הרכב משפחה ורמת השכר (לוח 5) עולה כי בשנת 2020 חלה ירידה בשיעור המועסקים ששכרם יותר מ-1,500 שקלים. הירידה חלה בקרב כלל הרכבי המשפחה – למעט יחידים ששכרם יותר מ-3,500 שקלים. לעומת זאת, שיעור המשפחות המשתכרות פחות מ-1,500 שקלים עלה בקרב כלל הרכבי המשפחה. ניתן לראות כי הקבוצה שבה חלה הירידה

הגדולה ביותר ברמת השכר היא זוגות עם ילדים. בשנת 2019, כ-91.8% מהמשפחות בקבוצה זו השתכרו יותר מ-1,500 שקלים, ובשנת 2020 מספרן צנח לכ-76.8% – ירידה של כ-15%.

- בעלות על רכב:** מאוגוסט 2012, גם בעלי רכב ששווי עד 41,373 שקלים (ב-2020) זכאים לגמלה להבטחת הכנסה. בדצמבר 2020, כ-20% מכלל המשפחות החזיקו ברכב (16,523 משפחות) (לא כולל רכב לצרכים רפואיים) – 5,739 משפחות יותר מאשר בדצמבר 2019. עבור כמחצית מהן (כ-56%, שהם כ-9,400 משפחות), סכום הגמלה נשאר בעינו למרות החזקת הרכב. למשפחות הנותרות הופחתה הגמלה ב-240 שקלים במוצע. כ-1,800 משפחות נוספות החזיקו בדצמבר 2020 ברכב לצרכים רפואיים (לעומת כ-1,500 בדצמבר 2019).

לוח 5: הכנסה מעבודה של משפחות המקבלות הבטחת הכנסה לפי הרכב המשפחה, 2016-2020

ההכנסה (ש"ח)							הרכב המשפחה
+3,500	3,500-3,000	3,000-2,000	2,000-1,500	1,500-1,000	1,000-1		
ממוצע 2016							
11.8	6.9	36.5	20.0	15.8	9.0	9.0	סך הכל
0.3	2.4	30.9	25.1	26.6	14.8	14.8	יחיד
19.6	9.7	36.4	16.0	11.0	7.3	7.3	יחיד + ילדים
11.3	7.0	34.0	21.4	17.2	9.1	9.1	זוג
14.4	8.1	43.1	19.4	10.2	4.9	4.9	זוג + ילדים
ממוצע 2017							
15.4	7.7	39.5	19.5	10.0	7.9	7.9	סך הכל
0.7	3.1	37.1	26.3	18.8	14.0	14.0	יחיד
26.3	10.5	36.1	14.9	6.3	5.8	5.8	יחיד + ילדים
12.5	7.2	36.1	23.9	11.9	8.4	8.4	זוג
16.7	8.8	47.4	17.7	5.3	4.1	4.1	זוג + ילדים
ממוצע 2018							
19.3	8.7	41.2	16.9	7.8	6.1	6.1	סך הכל
1.2	3.9	42.4	25.3	15.3	11.7	11.7	יחיד
32.1	11.7	35.8	11.8	4.5	4.1	4.1	יחיד + ילדים
14.7	8.1	38.5	22.5	9.7	6.2	6.2	זוג
18.8	8.9	49.2	15.1	4.7	3.2	3.2	זוג + ילדים
ממוצע 2019							
21.2	9.6	39.9	16.3	6.9	6.1	6.1	סך הכל
1.8	5	42.9	25.2	13.6	11.5	11.5	יחיד
34.2	12.5	34.4	10.7	3.9	4.2	4.2	יחיד + ילדים
16.2	8.7	38.3	22.7	7.6	6.5	6.5	זוג
20	9.6	47.3	14.9	4.7	3.5	3.5	זוג + ילדים
ממוצע 2020							
18.3	8.1	32.8	15.0	8.4	17.4	17.4	סך הכל
2.0	4.4	34.9	21.3	14.4	23.1	23.1	יחיד
30.2	10.4	29.2	10.5	5.6	14.1	14.1	יחיד + ילדים
15.8	7.4	32.1	20.7	7.8	16.3	16.3	זוג
16.6	8.7	37.5	14.0	6.4	16.9	16.9	זוג + ילדים

הבטחת הכנסה

- הכנסות מגמלאות:** גמלאות מובאות בחשבון אף הן במבחן ההכנסות. ב-2020, השיעור החודשי הממוצע של משפחות שהיו זכאיות לגמלאות נוספות מהביטוח הלאומי (כולל דמי אבטלה אך לא גמלאות מחליפות שכר אחרות, המחושבות כהכנסות מעבודה) עמד על 11.8%, לעומת 5.6% ב-2019. הכנסתן החודשית הממוצעת מן הגמלאות היתה 2,216 שקלים – לעומת 2,069 שקלים ב-2019. לכ-43,848 משפחות (51.6%) היתה הכנסה גם מעבודה וגם מגמלאות הביטוח הלאומי, בסכום ממוצע של 2,983 שקלים למשפחה. בהשוואה ל-2019, מספר המשפחות שלהן הכנסה מגמלאות ומשכר וההכנסה עלה, וההכנסה עלתה בכ-860 שקלים בממוצע. עלייה זו נובעת כנראה ממגפת הקורונה וממדיניות הסגרים והחל"ת, אשר הכניסו משפחות למעגל קצבאות הביטוח הלאומי.
- הכנסות מהון או מנדל"ן:** בדצמבר 2020 היה לכ-2,700 משפחות (3.2% מן המשפחות המקבלות גמלה) הון שבעטיו הוקטנה גמלתם, לעומת 2.9% בדצמבר 2019. ההכנסה הממוצעת שנוקפה למשפחה כזו עמדה על 92 שקלים. לכ-850 משפחות היו הכנסה מעבודה וזקיפת הכנסה מנכסים פיננסיים: הכנסה מעבודה – 2,417 שקלים בממוצע, והכנסה מנכסים פיננסיים – 62 שקלים בממוצע (פחות מהממוצע הכללי). כ-2,030 משפחות (2.4%) היו בעלות נכסי נדל"ן בדצמבר 2020 (לעומת 2.9% בדצמבר 2019). ההכנסה הממוצעת שנוקפה לנדל"ן היתה 398 שקלים. רק ל-13 משפחות שהיתה להן הכנסה מעבודה נוקפה הכנסה גם מנדל"ן וגם מהון.

רמת הגמלה

השפעתה של מגפת הקורונה ניכרת מאוד בהתפלגות הרכב המשפחות לפי שיעור הגמלה. חלקם של יחידים המקבלים שיעור רגיל, אשר נע בטווח של כ-23% בשנים האחרונות, עלה בשנת 2020 לכ-33% מקרב כלל המשפחות המקבלות. חלקן של אימהות עצמאיות, אשר היה במגמת עלייה בשנים 2016–2019 ועלה מ-21.7% ל-25.7%, ירד בשנת 2020 ל-23%.

לוח 6: משפחות המקבלות הבטחת הכנסה לפי הרכב המשפחה ושיעור הגמלה (אחוזים), 2016-2020 (דצמבר)

הרכב משפחה	דצמבר 2016	דצמבר 2017	דצמבר 2018	דצמבר 2019	דצמבר 2020
סך הכל	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
יחיד המקבל שיעור רגיל	23.9	22.9	22.6	23.1	33.0
יחיד המקבל שיעור מוגדל (פחות מ-55, "זכאים קודמים")	1.8	1.5	1.2	1.0	0.7
יחיד המקבל שיעור מוגדל (+55)	21.2	21.9	22.5	22.6	18.3
אם עצמאית** (פחות מ-55)	21.7	23.8	25.1	25.7	23.0
זוג המקבל שיעור מוגדל (+55)	7.9	8.1	8.2	8.1	6.6
זוג עם ילדים המקבל שיעור רגיל	14.2	12.8	11.9	11.4	12.1
זוג עם ילדים המקבל שיעור מוגדל (פחות מ-55, "זכאים קודמים")	1.6	1.3	1.0	0.8	0.5
זוג + ילדים המקבל שיעור מוגדל (+55)	4.3	4.3	4.3	4.2	3.1
אחר	3.4	3.4	3.2	3.1	2.7

* מי שהחלו לקבל הבטחת הכנסה בשיעור זה לפני יוני 2003.
 ** גם אב.

רמת הגמלה והיקף התשלומים

ב-2020 עלו סכומי הגמלה ב-0.3%, בהתאם לעליית המדד שעל פיו הגמלאות מעודכנות. במחירים ריאליים עלתה הגמלה ב-0.9%, אך במונחי שכר ממוצע היא נשחקה ב-5.9% (לוח 7). שחיקה זו מוסברת בעלייה החריגה שחלה בשנת 2020 בשכר הממוצע שנבעה מהשיעור הגדול יותר של בעלי שכר נמוך שפוטרו או יצאו עקב משבר הקורונה.

לוח 7: הגמלה להבטחת הכנסה במחירים קבועים וכאחוז מהשכר הממוצע במשק*, לפי הרכב המשפחה, 2013–2020

שנה	יחיד		זוג עם 2 ילדים		אם עצמאית** עם 2 ילדים		שיעור מוגדל		שיעור רגיל	
	מחירי 2020	אחוז הממוצע	מחירי 2020	אחוז הממוצע	מחירי 2020	אחוז הממוצע	מחירי 2020	אחוז הממוצע	מחירי 2020	אחוז הממוצע
	(ש"ח)	(ש"ח)	(ש"ח)	(ש"ח)	(ש"ח)	(ש"ח)	(ש"ח)	(ש"ח)	(ש"ח)	(ש"ח)
למבוגר במשפחה לא מלאו 55 שנה										
2013	1,717	18.9	1,933	21.2	3,349	36.8	2,877	31.6	3,349	36.8
2014	1,742	18.9	1,960	21.2	3,397	36.8	2,917	31.6	3,397	36.8
2015	1,753	18.5	1,972	20.8	3,418	36.0	2,936	31.0	3,418	36.0
2016	1,763	18.1	1,983	20.3	3,437	35.3	2,952	30.3	3,437	35.3
2017	1,759	17.6	1,978	19.7	3,429	34.2	2,945	29.4	3,429	34.2
2018	1,750	17.0	1,968	19.2	3,411	33.2	2,930	28.5	3,411	33.2
2019	1,756	16.8	1,975	18.8	3,423	32.7	2,941	28.1	3,423	32.7
2020	1,761	15.8	1,981	17.7	3,434	30.8	2,949	26.4	3,434	30.8
לפחות אחד מבני המשפחה מעל גיל 55										
2013	2,147	23.6	2,147	23.6	4,346	47.7	4,251	46.7	4,251	46.7
2014	2,177	23.6	2,177	23.6	4,431	48.0	4,311	46.7	4,311	46.7
2015	2,191	23.1	2,191	23.1	4,459	47.0	4,339	45.7	4,339	45.7
2016	2,203	22.6	2,203	22.6	4,484	46.0	4,362	44.8	4,362	44.8
2017	2,198	21.9	2,198	21.9	4,473	44.6	4,352	43.4	4,352	43.4
2018	2,187	21.3	2,187	21.3	4,451	43.3	4,330	42.1	4,330	42.1
2019	2,195	20.9	2,195	20.9	4,466	42.6	4,345	41.5	4,345	41.5
2020	2,201	19.7	2,201	19.7	4,480	40.1	4,358	39.0	4,358	39.0

* כפי שמדדה הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.
** גם אב.

קצבת הילדים מגדילה את רמת ההכנסה של משפחות עם ילדים. משפחות שבהן 3 ילדים או יותר זכאיות לתוספת לילד השלישי והרביעי, המשולמת עם קצבת הילדים. כך למשל, אם עצמאית עם 3 ילדים שטרם מלאו לה 55, ואשר לפי חוק הבטחת הכנסה מקבלת 39% מהסכום הבסיסי (שהם 30.8% מהשכר הממוצע במשק) – קיבלה בפועל, עם קצבת הילדים והתוספת ל-3 ילדים, 45.8% מהשכר הממוצע.

הבטחת הכנסה

תשלומי הגמלה להבטחת הכנסה הגיעו ב-2020 ל-2.07 מיליארד שקלים – עלייה ריאלית של 12% לעומת 2019 (לוח 8). העלייה ב-2020 נובעת בעיקר מהעלייה החדה במספר המקבלים (15.7%, לוח 1).

לוח 8: תשלומי הגמלה להבטחת הכנסה
(כלא הוצאות מנהל, מיליוני שקלים), 2016-2020

שנה	מחירים שוטפים	מחירי 2020
2016	2,266	2,296
2017	2,110	2,133
2018	1,943	1,947
2019	1,859	1,848
2020	2,070	2,070